

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Villkorlig frigivning - förstärkta åtgärder mot återfall i brott (SOU 2017:61)

Dnr Ju2017/05814/L5

Inledning

Hovrätten ska enligt Justitiedepartementets remiss yttra sig över Frigivningsutredningens betänkande. Som framgår nedan kan hovrätten i mycket stora delar ansluta sig till de ståndpunkter som utredningen har redovisat. Hovrätten utvecklar sina synpunkter närmare endast beträffande frågor som hovrätten anser bör bedömas på annat sätt och beträffande förslag som kräver förtydliganden.

Bör risk för återfall i brott utgöra skäl mot villkorlig frigivning (avsnitt 8.3)?

Hovrätten instämmer helt i de bedömningar och slutsatser som utredningen har redovisat. Utan att upprepa vad utredningen har anfört, anser hovrätten att skälen mot den diskuterade nyordningen klart överväger de tänkbara skälen för en sådan ordning. Risk för att den dömda återfaller i brott bör således inte kunna påverka när, eller om, villkorlig frigivning ska ske.

Bör villkorlig frigivning senareläggas i straffskärpnings syfte, vid återfall i brott (avsnitt 8.4)?

Även i denna del instämmer hovrätten i det som utredningen har anfört. Frågan om straffskärpning ska ske på grund av att den dömda har återfallit i brott bör hanteras genom regler för påföljdsbestämning, inte genom regler om straffverkställighet.

För det fall att risk för återfall i brottslighet ska kunna utgöra skäl mot villkorlig frigivning, hur ska reglerna utformas (avsnitt 8.5)?

Övergripande bedömning

Hovrätten ansluter sig i stora delar till utredningens bedömningar i de förekommande delfrågorna. I de nedan angivna frågorna anser dock hovrätten att det kan finnas skäl för andra eller tydligare lösningar än dem som anges av utredningen.

Vilken grupp av intagna ska omfattas av de nya reglerna?

Enligt utredningens förslag ska eventuella regler om senarelagd villkorlig frigivning, på grund av risk för återfall i allvarlig brottslighet, omfatta endast "långtidsdömda". Med detta avses i första hand intagna som avtjänar fängelse i minst fyra år. Reglerna ska dock också omfatta intagna som avtjänar fängelsestraff kortare än fyra år men som har dömts till fängelse i minst två år, om det finns särskilda skäl. De föreslagna begränsningarna synes ansluta till bestämmelserna i 1 kap. 7 § fängelselagen om särskilda villkor när det gäller placering i anstalt m.m.

Hovrätten instämmer i bedömningen att tillämpningsområdet för regler om senarelagd villkorlig frigivning bör begränsas. Om sådana regler ska införas är det rimligt att de omfattar dem som avtjänar fängelse i fyra år eller mer. Vidare är det möjligt att reglerna ska kunna omfatta även dem som avtjänar kortare tid, men som har dömts till fängelse i minst två år.

Däremot är det svårare att ansluta sig till förslaget att den senare gruppen ska kunna omfattas av reglerna om det finns särskilda skäl. Det som enligt utredningen kan utgöra sådana skäl (t.ex. den intagnes kopplingar till grov organiserad brottslighet) torde typiskt sett vara omständigheter som inverkar på riskbedömningen i sig. Vad som ska vara relevant för frågan om villkorlig frigivning ska senareläggas är huruvida det finns en konkret och beaktansvärd risk för återfall i allvarlig brottslighet, inte hur den risken kan iakttas. Förslaget ger intryck av att Kriminalvården först ska bedöma om den intagne, på grund av typiskt riskhöjande omständigheter, över huvud taget omfattas av de nya reglerna och – om så är fallet – i en följande bedömning ska konstatera om risken är tillräckligt allvarlig för att motivera att frigivningen skjuts upp. Den föreslagna lagtexten innebär att det för denna grupp av intagna krävs särskilda skäl för att de ska omfattas av regler som, under alla förhållanden, förutsätter att det finns synnerliga skäl för att senarelägga villkorlig frigivning. En sådan ordning framstår som onödigt omständlig och minskar dessutom förutsebarheten i systemet. Behovet av förutsebarhet måste anses vara större i detta avseende än i de fall som regleras genom 1 kap. 7 § fängelselagen. Enligt hovrättens uppfattning bör tillämpningsområdet

för de nu aktuella reglerna hellre renodlas såtillvida att de gäller för endast en, definitivt avgränsad grupp av fängelsedömda. Företrädesvis bör den gruppen begränsas till intagna som avtjänar fängelse i minst fyra år.

Hur ska den relevanta återfallsrisken beskrivas?

För det fallet att risk för återfall i brottslighet ska kunna utgöra skäl mot villkorlig frigivning, har utredningen formulerat rekvisitet härför som att det ska finnas en konkret och beaktansvärd risk för att den dömda begår nya brott av allvarligt slag. Som en ytterligare begränsning anger den aktuella bestämmelsen att det generellt krävs synnerliga skäl för att villkorlig frigivning ska kunna skjutas upp. Hovrätten anser att det kan diskuteras hur väl det nu aktuella rekvisitet – en konkret och beaktansvärd risk för allvarlig brottslighet – sammanfaller med det generella kravet på *synnerliga* skäl.

Hovrätten anser, liksom utredningen, att det måste krävas åtminstone en konstaterad hög återfallsrisk, som gäller brott av allvarligt slag, för att en senareläggning av villkorlig frigivning ska komma i fråga. Utredningen har vidare anfört att återfallsrisken dessutom bör bedömas föreligga i någorlunda närtid.

Hovrätten anser att det senare kriteriet bör förtydligas. Hovrätten uppfattar syftet bakom det nu diskuterade systemet med senarelagd villkorlig frigivning som att man härigenom ska motverka återfall under tid som den dömda annars hade varit villkorlig frigiven. Det torde vara centralt, för att det syftet ska kunna uppnås genom en senarelagd frigivning, att den relevanta återfallsrisken avser brott under den nu nämnda tiden. Om återfallsrisken av någon anledning bedöms avse brott *efter* hela strafftiden torde den inte vara relevant i detta sammanhang. Detta bör av tydlighetsskäl komma till uttryck i lagtexten.

I vilken utsträckning ska villkorlig frigivning kunna skjutas upp?

Utredningen har anfört att den villkorliga frigivningen i dessa fall ska kunna skjutas upp med sex månader per gång. Dock ska villkorlig frigivning alltid ske senast när minst två månader av strafftiden återstår. Hovrätten har inget att invända däremot.

Dock kan man överväga om lagtexten bör förtydligas något. Vid sidan av det nu diskuterade sättet att skjuta upp villkorlig frigivning kommer även fortsättningsvis villkorlig frigivning att kunna skjutas upp på grund av misskötsamhet. Om frigivningen skjuts upp av sådant skäl finns det inget lagligt hinder mot att ett beslut därom leder till att hela strafftiden avtjänas, dvs. att ingen villkorlig frigivning sker. Någon ändring i det avseendet är inte avsedd. För det tänkbara fallet att villkorlig frigivning skjuts upp *både* på grund av risk för återfall i brott och på

grund av misskötsamhet, torde den ovan nämnda begränsningen (frigivning när minst två månader av strafftiden återstår) inte hindra att hela strafftiden avtjänas. Om det är den avsedda innebörden bör det komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Förstärkta åtgärder för att förebygga ny brottslighet efter villkorlig frigivning (avsnitt 9)

I denna del har utredningen dels lämnat en rad förslag till lagändringar, dels anför att vissa av de nu gällande reglerna ska kvarstå oförändrade. Hovrätten, som anser att utredningens ståndpunkter är välmotiverade, instämmer i det som utredningen har anfört.

Detta ärende har handlagts av hovrättslagmannen Åke Thimfors, hovrättsrådet Per Renell och tf. hovrättsassessorn Alexander Rosic Sevelin.

Åke Thimfors

Per Renell